

Ár 2013, föstudaginn 13. desember er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 76/2013**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 29. ágúst 2013, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 27. ágúst 2013. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 3. september 2013, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 8. október 2013. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 9. október 2013, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 21. október 2013.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 22. nóvember og 13. desember 2013.

II.

Málsatvik.

Þann 10. apríl 2003 gerði sóknaraðili samning um lífeyrissparnað við A. Staðfesti sóknaraðili efni sammingsins og að hlíta reglum sem um samninginn giltu. Enn fremur staðfesti sóknaraðili að hún gerði sér grein fyrir og samþykkti umsýsluþóknun sem næmi öllu mánaðariðgjaldinu fyrstu átta mánuðina og að henni væri kunnugt um að lokabónus yrði aðeins greiddur út eftir að rétthafi hefði náð 60 ára aldri, við örorku eða fráfall.

Í apríl 2003 hóf sóknaraðili að greiða í séreignarsjóð A og greiddi í sjóðinn fram í september 2009. Frá þeim tíma hefur hún ekki greitt í sjóðinn. Á árunum 2009 og 2010 fékk sóknaraðili greiddan út allan séreignarsparnað sinn á grundvelli ákvæðis til bráðabirgða VIII. í lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Sóknaraðila var ekki greiddur út lokabónus en lokabónus samanstendur af tveimur fyrstu iðgjöldum í sjóðinn, viðbótarframlagi bankans og ávöxtun. Lokabónus sóknaraðila er samkvæmt yfirliti, dags. 4. október 2013, kr. 36.598.

Þann 1. júní 2012 var sjóðurinn A lagður niður og sameinaður B. Eignir sjóðfélaga A runnu inn í sambærilegar leiðir B og var A lokað.

Þann 22. mars 2013 sótti sóknaraðili um útgreiðslu lokabónuss. Þann 18. apríl 2013 var sóknaraðila tilkynnt um þá afstöðu varnaraðila að lokabónus væri ekki greiddur út fyrir en við 60 ára aldur samkvæmt reglum sjóðsins. Bréf, þar sem sömu afstöðu bankans er lýst, var sent sóknaraðila þann 25. júlí 2013.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 27. ágúst 2013.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst útgreiðslu séreignarsparnaðar að fjárhæð kr. 35.104, samkvæmt yfirlit, dags. 30. júní 2013.

Sóknaraðili kveðst ósátt við synjun varnaraðila á útgreiðslu lokabónuss og telur að lög nr. 13/2009 um breyting á lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, lögum nr. 45/1987 um staðgreiðslu opinberra gjalda og lögum nr. 90/2003 um tekjuskatt með síðari breytingum, séu æðri þeim reglum sem bankinn setur sér. Bankanum beri að setja sér vinnureglur í samræmi við lög. Í 3. gr. laga nr. 13/2009 komi fram að vörsluaðila séreignarsparnaðar sé heimilt að greiða út séreignarsparnað.

Sóknaraðili bendir á að á heimasíðu varnaraðila í reitnum spurt og svarað um lífeyrissparnað komi fram spurningin „Hvenær á fyrirframgreiðsla við?“ og þá komi svarið „Fyrirframgreiðsla á ekki við ef óskað er eftir útgreiðslu á grundvelli aldurs, örorku eða andláts sjóðfélaga“. Sóknaraðili bendir á að ekki minnst á lokabónusinn. Einnig komi fram spurningin „Get ég sótt um fyrirframgreiðslu á allri séreign minni?“ og svo komi svar en enn og aftur sé ekkert minnst á lokabónusinn.

Vísar sóknaraðili til þess að í synjunarbréfinu sé tilgreint að inneign sóknaraðila sem kallist „Lokabónus“ sé ekki greidd út fyrir en við 60 ára aldur samkvæmt reglum sjóðsins. Þar komi einnig fram að fyrrgreindur lokabónus tapist ef sjóðsfélagi hætti sparnaði og ekki sé gert ráð fyrir að lokabónus greiðist út nema sjóðsfélagi sé í viðskiptum við sjóðinn allt þar til við lok sparnaðar eða við 60 ára aldur. Sé það svo spyr sóknaraðili af hverju hún sé alltaf að fá yfirlit yfir inneign sína sem sagt sé að greiðist út við 60 ára aldur, þar sem hún hafi ekki greitt í sjóðinn í mörg ár og sé hætt sparnaði við hann.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili vísar til þess að B, eins og aðrir sjóðir sem bjóði upp á viðbótartryggingarvernd og séreignarsparnað, hafi sett sér reglur um tryggingarvernd í samræmi við ákvæði laga. Til að tryggja að reglurnar uppfylli lagaskilyrði sé mælt fyrir um það í 10. gr. laga um lífeyrissjóði að slíkar reglur skuli hljóta staðfestingu ráðherra og öðlist þær ekki gildi fyrir en slík staðfesting hafi fengist.

Bendir varnaraðili á að á því tímabili sem sóknaraðili hafi hafið greiðslur í A hafi verið í gildi reglur fyrir sjóðinn, dags. 8. júlí 2002, staðfestar af fjármálaráðuneytinu þann 26. ágúst 2002. Í reglunum hafi komið fram að lokabónus sé iðgjöld fyrstu tveggja mánaða ásamt viðbótarframlagi varnaraðila. Þá sé mælt fyrir

um að lokabónus skuli greiddur út við 60 ára aldur en ekki ef rétthafi flytji eign sína. Þannig hafi lokabónusinn verið hluti af tryggðarkerfi sjóðsins.

Vísar varnaraðili til þess að fyrstu tveimur iðgjöldum sóknaraðila, þ.e. fyrir apríl og maí árið 2003, hafi, í samræmi við reglur sjóðsins, verið varið til greiðslu lokabónuss, samtals kr. 11.479. Frá þeim tíma hafi varnaraðili greitt kr. 4.765 í samræmi við ákvæði um 0,3% viðbótarframlag (fyrstu árin hafi viðbótarframlag verið um 0,1%) á ári hverju og ávöxtun nemi kr. 20.354, samtals kr. 36.598.

Varnaraðili vísar til þess að með breytingum á reglunum sem staðfestar hafi verið af ráðherra þann 24. júní 2011, hafi verið færð inn ákvæði um lokun fyrir aðild rétthafa að A sem hafi falið í sér að ekki hafi verið tekið við nýjum sjóðfélögum. Í þeim hafi sagt: „Lokabónus er þrjúþættur: 1. Fyrstu tveggja mánaða iðgjöldin eru greidd í lokabónus. 2. Á hverju ári til 58 ára aldurs og eftir 60 ára aldur greiðir FF (innsk. nú F) sem nemur 0,3% af heildareign rétthafans inn í lokabónus hans. Greiðslu þessari lýkur þegar útgreiðsla hefst. 3. Frá 58 ára aldri fram til 60 ára aldurs (2 ár) er greitt mánaðarlega í lokabónus rétthafans, hlutdeild hans í umsýsluþóknun.“

Varnaraðili kveður lokabónus ávaxtaðan samhliða inneign rétthafa skv. þeirri fjárfestingarstefnu sem rétthafi hafi valið sér. Lokabónus sé laus til útgreiðslu við 60 ára aldur við fráfalið eða örorku, skv. reglum um útborgun séreignar. Lokabónus sé ekki greiddur út ef rétthafi flytji eign sína fyrir 60 ára aldur en ef rétthafi hætti að greiða í sjóðinn en flytji ekki sjóðinn missi hann ekki rétt til lokabónuss. Sé sjóðurinn greiddur út fyrir 59 ára aldur vegna fráfalls rétthafa eða örorku verði umsýsluþóknun sl. 12 mánaða á undan endurgreidd inn á lokabónusinn í stað þess sem tilgreint sé í 3. tölul.

Bendir varnaraðili á að við sameiningu við B hafi reglunum jafnframt verið breytt og hafi þær hlotið samþykki ráðherra þann 22. maí 2012. Reglur þessar séu í gildi í dag og í þeim segi í 12. gr. „Þann 1. júní 2012 rennur A saman við B. Eftir samrunann skal, um réttindi eldri rétthafa í B (þ.e. þeirra sem gerðu samning um lífeyrissparnað við B fyrir samrunann) og rétthafa sem öðlast aðild eftir samrunann, fara eftir reglum þeim er að framan greinir. Um réttindi eldri rétthafa í A (þ.e. þeirra sem gerðu samning um lífeyrissparnað við A fyrir samrunann) skal fara eftir reglum þeim er að framan greinir með þeim viðbótum sem koma fram í 14. og 15. gr. og gilda frá 1. júní 2012.“

Vísar varnaraðili til þess að um réttindi eldri rétthafa, þ.e. þeirra sem gert hafi samning um lífeyrissparnað við A fyrir samrunann, þar á meðal sóknaraðila, sé fjallað í 15. gr. reglna um B en þar segi: „Eftirfarandi ákvæði gilda um þá rétthafa sem fluttust úr A í B við samruna sjóðanna. Við ákvæði 7. gr. bætist eftirfarandi: Lokabónus er tvíþættur: 1. Á hverju ári til 58 ára aldurs og eftir 60 ára aldur greiðir F sem nemur 0,3% af heildareign rétthafans inn í lokabónus hans. Greiðslu þessari lýkur þegar útgreiðsla hefst. 2. Frá 58 ára aldri fram til 60 ára aldurs (2 ár) er greitt mánaðarlega í lokabónus rétthafans, hlutdeild hans í umsýsluþóknun sjóðsins. Lokabónus er ávaxtaður samhliða inneign rétthafa skv. þeirri fjárfestingarleið sem rétthafi hefur valið sér. Lokabónus er laus til útgreiðslu við 60 ára aldur við fráfalið eða örorku skv. reglum um útborgun séreignar. Lokabónusinn er ekki greiddur út ef rétthafi flytur eign sína fyrir 60 ára aldur en ef rétthafi hættir að greiða í sjóðinn en flytur ekki inneign sína missir hann ekki rétt til lokabónuss.“

Varnaraðili vísar til þess að í þeim tilvikum sem sjóðfélagar hætta að greiða í sjóðinn sé lokabónus greiddur út við 60 ára aldur við fráfalið rétthafa eða örorku. Í þeim tilvikum greiði bankinn árlega 0,3% viðbótarframlag af heildarinneign rétthafa

til 58 ára aldurs og eftir það í tvö ár mánaðarlega. Flytji réttthafi hins vegar eign sína annað falli lokabónus niður. Í samningi sóknaraðila við A, dags. 10. apríl 2003, sé kveðið á um þetta.

Vísar varnaraðili til þess að sóknaraðili bendi á lög nr. 13/2009 um breytingu á lögum um lífeyrissjóði, lögum nr. 45/1987 um staðgreiðslu opinberra gjalda og lögum nr. 90/2003 um tekjuskatt. Meðal annars segi orðrétt í kvörtun sóknaraðila: „*Bankanum ber að setja sér vinnureglur í samræmi við lög.*“ Varnaraðili telur með öllu óljóst hvað sóknaraðili eigi við með þessu enda sé ekki fyrir að fara tilvísunum í lagagreinar né rökstuðning að öðru leyti fyrir því af hverju hann telji „*vinnureglur bankans*“ fara gegn lögum eða hvaða rétt hún telji sig draga af tilvitnuðum lögum. Hér eigi sóknaraðili eflaust við reglur B sem hafi, hvað varði lokabónus, verið efnislega þær sömu frá því sóknaraðili hóf greiðslur í sjóðinn eins og gerð hafi verið grein fyrir. Bankinn vísar því á bug að reglurnar séu andstæðar lögum og bendir á að þær hafi í gegnum árin verið staðfestar af ráðherra að undanfenginni umsögn Fjármálaeftirlitsins, eins og lög geri ráð fyrir og uppfylli því lagaskilyrði.

Varnaraðili lítur svo á að séreignarsparnaður sé eitt og lokabónus annað og að sóknaraðili geti ekki farið fram á fyrirframgreiðslu lokabónuss á grundvelli ákvæða til bráðabirgða VIII. í lögum um lífeyrissjóði, en ákvæðið sé undanþága frá meginreglu 11. gr. laganna um að séreignarsparnaður skuli greiddur út fyrst við 60 ára aldur. Eins og áður segi samanstandi lokabónus af tveimur fyrstu iðgöldum sóknaraðila ásamt viðbótarframlagi bankans. Vegna þessa árlega viðbótargjalds varnaraðila, sem sé vörsluaðili séreignarsparnaðarins, sé grundvallarmunur á hefðbundnum séreignarsparnaði og lokabónus. Það sem einnig greini á milli sé að lokabónus falli niður sé séreign flutt úr B.

Varnaraðili kveður forsendur fyrir greiðslu hins árlega viðbótargjalds þær að réttthafi haldi tryggð sinni við sjóðinn til 60 ára aldurs. Þannig telji varnaraðili að forsendur hans fyrir viðbótarframlagi til réttthafa séu brostnar geti réttthafi tekið út lokabónus sinn. Tilgangurinn sé sá að auka tryggð sjóðfélaga með því að minnka líkur á að þeir flytji séreign sína úr sjóðnum en geri þeir það þá renni lokabónusinn til varnaraðila. Vegna þessa sé varnaraðili tilbúinn að greiða árlegt viðbótarframlag og taki þannig á sig kostnað sem honum sé ekki skylt að gera samkvæmt lögum en kveðið sé á um í samningi. Lokabónus B sé þannig hluti af tilteknu tryggðarkerfi sjóðsins og hafi sóknaraðili gengist undir það fyrirkomulag með samningi sínum við A.

Varnaraðili telur að ákvæði til bráðabirgða VIII. í lögum um lífeyrissjóði, um tímabundna útgreiðslu séreignarsparnaðar, eigi ekki við um lokabónus. Ákvæðið hafi fyrst komið inn í lögin með lögum nr. 13/2009 til að koma til móts við þá einstaklinga sem átt hafi í tímabundnum fjárhagsvandræðum eftir efnahagshrunið árið 2008. Heimildarákvæði þetta hafi nú verið framlengt nokkrum sinnum og nú síðast hafi heimild til útgreiðslu verið framlengd til 1. janúar 2014 en óvíst sé hvort framlengt verði frekar. Hafa verði í huga að um sé að ræða undantekningu frá meginreglu laganna um að séreignarsparnaður skuli greiddast út fyrst við 60 ára aldur og sé ákvæðið sett við mjög sérstakar aðstæður og heimildin bundin skilyrðum. Varnaraðili bendir á að vegna þessara sérstöku aðstæðna beri að skýra ákvæðið þröngt þannig að það taki eingöngu til séreignarsparnaðar í þröngum skilningi þess orðs en ekki til sparnaðar þar sem vörsluaðili greiði viðbótarframlag til réttthafa svo sem eigi við um lokabónus sóknaraðila.

Varnaraðili ítrekar að reglur sjóðsins og ákvæði um lokabónus hafi í gegnum tíðina hlotið samþykki fjármálaráðherra að fengnu álitum Fjármálaeftirlitsins, þ.á.m.

eftir setningu ákvæða til bráðabirgða VIII. í lög um lífeyrissjóði, um tímabundna útgreiðslu séreignasparnaðar. Það styðji að mati varnaraðila þá afstöðu að ekki sé um hefðbundinn séreignarsparnað að ræða sem skylt sé að greiða út.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að útgreiðslu lokabónuss sóknaraðila úr séreignarsjóðnum B, sem rekinn er af varnaraðila.

Reglur séreignarsjóðs sóknaraðila hjá varnaraðila, áður A, nú B, hafa verið staðfestar af fjármálaráðuneytinu. Þá staðfesti sóknaraðili í samningi um lífeyrissparnað, dags. 10. apríl 2003, að hlíta reglum þeim sem um samninginn giltu.

Samkvæmt 4. gr. reglna A, dags. 8. júlí 2002, sem í gildi voru þegar sóknaraðili gerði samning um lífeyrissparnað, réðist umsýsluþóknun sjóðsins af rekstrarsamningi sem gerður var á milli sjóðsins og rekstraraðila. Umsýsluþóknun var allt iðgjaldið fyrstu átta mánuðina sem greitt var í sjóðinn. Staðfesti sóknaraðili enn fremur á samningi um lífeyrissparnað að hún gerði sér grein fyrir og samþykkti umsýsluþóknun sem næmi öllu mánaðargjaldinu fyrstu átta mánuðina.

Samkvæmt reglum A, dags. 8. júlí 2002, er lokabónus þríþættur: 1) $\frac{1}{4}$ af umsýsluþóknun fyrstu 8 mánuðina, þ.e. fyrstu 2 mánuðirnir, verða endurgreiddir rétthafa sem lokabónus ef sjóðurinn er greiddur út eftir 60 ára aldur eða við fráfall eða örorku. 2) Á hverju ári til 58 ára aldurs er greitt inn á lokabónus rétthafans árlega sem nemur 0,1% af heildareign hans í sjóðnum. 3) Frá 58 ára aldri fram til 60 ára aldurs (2 ár) er greitt mánaðarlega inn á lokabónus rétthafans sem nemur allri umsýsluþóknun skv. rekstrarsamningi á þeim tíma.

Samkvæmt núgildandi reglum um B, sem hafa verið efnislega sambærilegar frá því sóknaraðili hóf greiðslur í séreignarsjóðinn er lokabónus ávaxtaður samhliða inneign rétthafa. Lokabónus er laus til útgreiðslu við 60 ára aldur við fráfall eða örorku. Lokabónusinn er ekki greiddur út ef rétthafi flytur eign sína fyrir 60 ára aldur en ef rétthafi hættir að greiða í sjóðinn en flytur ekki sjóðinn missir hann ekki rétt til lokabónuss.

Af framangreindum ákvæðum reglna séreignarsjóðs sóknaraðila verður ráðið að lokabónus er ekki hefðbundin innstæða í séreignarsjóðnum en lokabónus samanstendur af umsýsluþóknun sem sóknaraðila bar að greiða ásamt ávöxtun. Þvert á móti getur sóknaraðili fengið lokabónus útgreiddan uppfylli hann ákveðin skilyrði á tilteknu tímamarki. Skilyrði þess að rétthafi geti fengið lokabónus greiddan er að hann sé orðinn 60 ára, við fráfall eða örorku og hafi ekki flutt eign sína úr sjóðnum fyrir 60 ára aldur. Uppfylli hann ekki þessi skilyrði við 60 ára aldur, fráfall eða örorku, getur hann ekki fengið lokabónus útgreiddan. Skilyrði reglna séreignarsjóðs sóknaraðila um útgreiðslu lokabónuss eru ekki fram komin, enda er sóknaraðili ekki orðin 60 ára eða um fráfall eða örorku að ræða.

Í ljósi alls framangreinds á ákvæði til bráðabirgða VIII. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða ekki við um lokabónus B, enda eru skilyrði reglna séreignarsjóðs sóknaraðila um útgreiðslu lokabónuss ekki fram komin. Verður því að hafna kröfu sóknaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 13. desember 2013.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Oddur Ólason